

**MATERIAŁY
I PRACE**

INSTYTUTU ISSN 0239-9512
FUNKCJONOWANIA
GOSPODARKI
NARODOWEJ

TOM XCVI

**Edukacja jako czynnik rozwoju
regionów rewitalizowanych**

pod redakcją naukową
Hanny Godlewskiej-Majkowskiej
Kazimierza Kucińskiego

SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA W WARSZAWIE
WARSZAWA 2006

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
Część I. Rewitalizacja jako wyzwanie rozwojowe	9
1. Rewitalizacja a rozwój gospodarczy – <i>Franciszek Tomczak</i>	11
2. Rewitalizacja progresywna (rekonfiguracja, sieciowość, modernizacja) – <i>Lech W. Zacher</i>	17
3. Rewitalizacja w procesie rozwoju regionów przemysłowych – <i>Hanna Godlewska-Majkowska</i>	27
4. Rewitalizacja regionów przemysłowych jako proces społeczno-gospodarczy – <i>Irena Fierla, Roman Sobiecki</i>	35
5. Europejskie doświadczenia w rewitalizacji regionów przemysłowych – <i>Magdalena Typa</i>	39
Część II. Edukacja jako czynnik rewitalizacji regionów przemysłowych	47
6. System edukacji w prawie polskim i niemieckim – <i>Jan Matlachowski,</i> <i>Hanna Godlewska-Majkowska</i>	49
7. Analiza porównawcza infrastruktury ponadgimnazjalnej edukacji zawodowej w Pol- sce i w Niemczech – <i>Anna Kwiatkiewicz, Dorota Niedziółka</i>	72
8. Przedsiębiorstwo wobec zmian na rynku pracy – <i>Teresa Pakulska,</i> <i>Małgorzata Poniatowska-Jaksch</i>	81
9. Metody badań nad edukacją w rewitalizowanych regionach przemysłowych – <i>Marta Juchnowicz, Hanna Godlewska-Majkowska</i>	93
Część III. Kształtowanie kapitału intelektualnego	97
10. Relacje edukacja – gospodarka. Podejście modelowe – <i>Jacek Brdulak</i>	99
11. Kształtowanie kapitału ludzkiego a rewitalizacja regionów przemysłowych – <i>Hanna Godlewska-Majkowska</i>	110
12. Regionalna odnowa w Polsce – <i>Martin Heidenreich</i>	121
Aneks	131

Martin Heidenreich
(tłum. Hanna Godlewska-Majkowska)

12. REGIONALNA ODNOWA W POLSCE¹

W pierwszej scenie filmu *Piłka meczowa* Woody Allena (2004) piłka tenisowa dotyka w okamgnieniu siatki, unosi się do góry, kręcąc się w powietrzu. Wygląda to tak, jakby zastanawiała się, czy powinna spaść na lewo czy na prawo od siatki, rozstrzygając tym samym wynik meczu. Przytoczona sytuacja jest swoistą metaforą sytuacji, w której minimalne wydarzenie może mieć wielkie znaczenie dla dalszego rozwoju.

Konsekwencje warunków akcesji dla rozwoju dziesięciu nowych krajów członkowskich można porównać z biurokratycznym gorsetem. Chodzi tu o kwestię, czy kraje Europy Środkowej po bankructwie bloku wschodniego zdecentralizują swoją gospodarkę, czy stworzą podstawy regionalizacji gospodarki i będą prowadzić proinnowacyjną politykę.

Ową decentralizację układów terytorialnych wspierała i nadal wspiera Komisja Europejska poprzez programy przedakcesyjne (PHARE, ISPA, SAPARD) oraz środki funduszy strukturalnych (przykładowo w zakresie edukacji regionalnej w trakcie rokowań akcesyjnych)². Uzgodnione założenia w zakresie kreowania

---

¹ Niniejsze opracowanie powstało w oparciu o projekt finansowany przez Unię Europejską (web.uni-bamberg.de/sowi/europastudien/eurocap.htm). Materiał empiryczny został oparty o bazy danych i prace studyjne na Dolnym Śląsku (Wrocław) oraz w Małopolsce (Kraków) – w tym zakresie materiał był przedmiotem badań V. Miljak. Wersję szkicową monografii regionalnych stworzył S. Büttner. Pragnę podziękować jednocześnie D. Syga, który asystował w badaniach, a także zapewnił obsługę językową wywiadów.

Na Dolnym Śląsku przeprowadzaliśmy wywiady w okresie sierpień – wrzesień 2004. Nasi rozmówcy należą do następujących organizacji: urząd miasta Wrocławia, bank regionalny, główne przedsiębiorstwa, agencja rozwoju regionalnego, instytucje handlu zagranicznego, regionalne związki zawodowe, regionalna izba handlowa, centrum transferu technologii, biuro prezydenta Miasta Wrocławia oraz regionalny park technologiczny.

W woj. małopolskim przeprowadzono sześć wywiadów, w następujących instytucjach: administracja województwa małopolskiego, władze Miasta Krakowa, Krakowski Park Technologiczny, Centrum Transferu Technologii Politechniki w Krakowie, Krakowskie Biuro Wymiany Handlowej Solidarności, Izba Handlowa w Krakowie.

² M. Brusis, *Between EU Requirements, Competitive Politics, and National Traditions: Re-recreating Regions in the Accession Countries of Central and Eastern Europe „Governance”* 2002, Vol. 15, No. 4; J. Hughes, G. Sasse, C. Gordon, *The Regional Deficit in Eastward Enlargement of the European Union: Top Down Policies and Bottom Up Reactions ESRC*, Working Paper 29/01, 2001, University of Sussex, <http://www.one-europe.ac.uk>; 3/144/2006; M. Illner, *Multilevel Government in Three East Central European Candidate Countries and its Reforms after 1989*, San Domenico di Fiesole, Italy 2002, European University Institute, Robert Schuman Centre http://www.iue.it/RSCAS/WP-Texts/02_07.pdf.

regionalnych systemów innowacyjnych można by urzeczywistnić poprzez nakłady Komisji Europejskiej.

Przykład Polski powinien być zatem podstawą dyskusji, czy podział administracyjny, obowiązujący od 1999 r., doprowadził lub doprowadzi do rozwoju regionalnych systemów innowacyjnych³. Powinna być przy tym postawiona następująca teza: utworzenie dużych województw zostało ułatwione przez warunki członkostwa w Unii Europejskiej. Od roku 1999 w Polsce powołano do życia szereg regionalnych aktorów i instytucji, które tworzą tzw. regionalne kolektywne dobra konkurencji. Owe kolektywne dobra stanowią ważne czynniki stymulowania napływu inwestycji zagranicznych. Drugi typ regionalnych kolektywnych dóbr to regionalne sieci oraz polityka tworzenia klastrów. Nie mogą się jeszcze rozwinąć z powodu zbyt małej aktywności regionalnych aktorów. W celu rozwinięcia tak postawionej tezy kolejne fragmenty niniejszego opracowania zostały poświęcone problematyce nowego podziału terytorialnego z 1999 r. oraz tworzenia województw jako nowej areny regionalnej polityki gospodarczej. W dalszych rozważaniach, na przykładzie Dolnego Śląska oraz Małopolski, podjęto kwestie, czy zmiana podziału administracyjnego znalazła odzwierciedlenie w polityce gospodarczej i innowacyjnej.

12.1. POLITYKA REGIONALNA NA DOLNYM ŚLĄSKU ORAZ W MAŁOPOLSCE

Nowo powstałe regiony stanowią centralny punkt europejskiej, narodowej i regionalnej polityki gospodarczej i innowacyjnej. Od roku 2000 są rozwijane liczne formy aktywności, mające na celu wsparcie gospodarki. Należy w tym miejscu wymienić 14 specjalnych stref ekonomicznych. Ich podstawową korzyścią są subwencje państwowe. Inwestor może do roku 2017 dokonać odliczenia podatkowego w wysokości połowy poniesionych kwalifikowanych nakładów inwestycyjnych lub równowartości dwuletnich kosztów pracy wraz z pochodnymi. Trzy czwarte wszystkich bezpośrednich inwestycji zagranicznych zostało zaangażowanych w ww. strefach⁴. Kolejny ważny instrument stanowią tworzone przy pomocy Agencji Rozwoju Przemysłu regionalne parki przemysłowe i parki technologiczne, będące obecnie przedmiotem wsparcia Agencji Rozwoju Regionalnego⁵. Wymienione instytucje znajdują się w obu badanych regionach (tab. 12.1).

---

³ P. Cooke, *Introduction: Regional Innovation Systems – an evolutionary approach*, (w:) *Regional Innovation Systems: The role of governance in a globalized world*, red. P. Cooke, M. Heidenreich, H.-J. Braczyk, wyd. 2, Routledge, New York, London 2004.

⁴ Ministerstwo Gospodarki i Pracy, 2005.

⁵ PAIZ, 2005.

Tabela 12.1. Najważniejsze instytucje regionalnego wsparcia gospodarki w badanych regionach

Strategie rozwoju regionalnego (obecnie: Regionalne Programy Operacyjne)	Małopolskie (2000, 2005)	Dolnośląskie (2000, 2005)	Polska ogółem (2000 i 2005)
Specjalne Strefy Ekonomiczne	Krakowski Park Technologiczny Kraków (122 ha; m.in. Motorola, RR Donnelley, AMS, ComArch, AZ-Soft, Becker Powłoki, ABM SOLID)	1. Legnica (417 ha; m.in. Volkswagen i przemysł dostarczający części samochodowych); 2. Wałbrzych INVEST-PARK (492 ha; Toyota, przemysł dostarczający części samochodowych); 3. Kamienna Góra – dla małych przedsiębiorstw (143 ha)	14
Parki technologiczne i przemysłowe	1. Krakowski Park Technologiczny; 2. „Crystal” Park Przemysłowy (350 ha)	1. Nowa Ruda – Park Przemysłowy (76 ha); 2. Bukowice – Park Przemysłowy (286 ha); 3. Wrocławski Park Technologiczny	31 łącznie (1/2006; http://paiz.gov.pl/); 15 inicjowanych przez ARR i ARP
Agencje rozwoju regionalnego	Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego	5 różnych i niezależnych agencji rozwoju regionalnego	Ostatnio – 34 agencje rozwoju regionalnego

Źródło: Dane PARP, PAIZ i Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

Wymienione rozwiązania stanowią punkt zwrotny w dziedzinie restrukturyzacji i rozwoju gospodarczego. Początkowo sferą zainteresowań ARP były przede wszystkim szeroko zakrojone projekty w dziedzinie wsparcia MSP w sferze transferu technologii i wsparcia usługami z zakresu doradztwa i finansów. Natomiast po roku 1999 działalność tej instytucji nasiliła się dzięki współpracy z regionalną administracją oraz agencjami rozwoju regionalnego.

Zagadnienie te zostaną przedstawione na przykładzie dwóch badanych regionów Polski, tj. Małopolski oraz Dolnego Śląska. W tym celu przybliżone zostaną struktury gospodarcze i rynek pracy w obu regionach.

12.2. STRUKTURA GOSPODARCZA I RYNEK PRACY W WOJEWÓDZTWACH: DOLNOŚLĄSKIM I MAŁOPOLSKIM

Pod wieloma względami Dolny Śląsk i Małopolska są porównywalne. Przykładowo – oba regiony liczą po około 3 mln mieszkańców (por. tab. 12.2). Regiony te są zdominowane przez wielkie metropolitalne centra usługowe, tj. pełen tradycji Wrocław oraz starą stolicę, siedzibę polskich królów – Kraków. W ostatnich latach

omawiane regiony przyciągnęły wielu zagranicznych inwestorów⁶. Ważne miejsce zajmują tam nadal wielkie przedsiębiorstwa, powstałe w socjalizmie. W przypadku Dolnego Śląska jest to KGHM „Polska Miedź SA” w Lubinie, z zatrudnieniem wynoszącym około 21 tys. pracowników. W przypadku Krakowa takim symbolem przeszłej epoki jest Huta im. T. Sendzimira, zatrudniająca 15 tys. osób. Podczas gdy strefa podmiejska Wrocławia ma tradycje w dziedzinie starego przemysłu (górnictwo, produkcja porcelany), otoczenie Krakowa ma charakter rolniczy. Takie zróżnicowanie bazy ekonomicznej jest potencjalnym źródłem korzyści dla obu regionów, gdyż jak zwracają na to uwagę współpracownicy ARR Dolnego Śląska, istnieje wątpliwość, czy rozwój lokalny i regionalny można opierać na homogenicznym regionie⁷.

Osobliwością gospodarki dolnośląskiej jest jej duży stopień zróżnicowania. Udział przemysłu w zatrudnieniu kształtuje się wyraźnie powyżej, a udział rolnictwa – znacznie poniżej średniej krajowej. Największe przedsiębiorstwo w regionie to wspomniana już KGHM „Polska Miedź SA”. Najważniejszymi branżami w tym regionie są: produkcja samochodów oraz części samochodowych (Volvo, Toyota, VW, Bosch), IT, przemysł i chemiczny, w tym farmaceutyczny (3M, Hascoleg itd.). Powstały tu także przedsiębiorstwa logistyczne. Dolny Śląsk czerpie korzyści z tytułu położenia w pobliżu granicy czeskiej i niemieckiej. Warto wspomnieć, iż odległość pomiędzy Wrocławiem a takimi miastami, jak Praga, Berlin i Warszawa można pokonać w czasie 4–5 godzin.

Dolny Śląsk jest również jednym z najważniejszych miejscem inwestycji zagranicznych. Jeden z rozmówców scharakteryzował strukturę gospodarczą Dolnego Śląska następująco:

„Dolny Śląsk to stary uprzemysłowiony region(...) Najważniejsze branże tradycyjnego przemysłu to górnictwo i hutnictwo. Wielkość zatrudnienia w dziedzinie produkcji jest cały czas niewłaściwa, aczkolwiek jest pomalą zmieniana wskutek rozwoju nowych dziedzin, w tym przemysłu samochodowego. Do województwa dolnośląskiego przeniósł swoją fabrykę koncern Volkswagen, zajmujący drugą lokatę w regionalnym eksporcie. To samo dotyczy koncernu Toyota. Ponadto wyróżniają się tutaj liczne firmy z dziedziny IT z zakresu software”. (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, 31.08.2004).

Udział pracowników, legitymujących się co najmniej maturą, a także udział w zatrudnieniu naukochołnych usług waha się w granicach 23,3–26,7%, czyli na poziomie przewyższającym średnią krajową. Prawie wszyscy rozmówcy, biorący udział w wywiadach, podkreślali, że wykształcenie ludności w regionie dolnośląs-

---

⁶ Wiśniewski szacuje liczbę pracujących w przedsiębiorstwach zagranicznych na 75 346, a w Małopolsce – na 66 619. W końcu 2004 r. funkcjonowało w woj. dolnośląskim 5,1 tys., a w Małopolsce 2,5 tys. zagranicznych przedsiębiorstw, podczas gdy w całej Polsce było ich około 51,5 tys. Por. A. Wiśniewski, *The Impact of Foreign Direct Investment on Regional Development in Poland*, EURECO, Working Paper, Institute for World Economics of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest (http://www.zei.de/eurec/WP4_Poland.pdf; 3/14/2006).

⁷ Województwo małopolskie składa się z siedmiu starych województw, które odznaczają się specyfiką i tożsamością. A. Bukowski, *Małopolska: Making Tradition Work*, (w): *The Making of regions in Post-Socialist Europe*, red. M. Tatur, Vol. I, VS-Verlag, Wiesbaden 2004.

kim jest dobre i nie mają miejsca trudności w zakresie rekrutacji wykwalifikowanych kadr. Miało to wpływ na inwestycję Toyoty w omawianym regionie.

Tabela 12.2. Struktura zaludnienia, struktura rynku pracy i innowacyjność analizowanych regionów

Wyszczególnienie	Małopolska	Dolny Śląsk	Polska	UE-25
PKB (na osobę, w % średniej UE, 2002)	39,5	47,4	45,6	100,0
Zaludnienie (2003; w mln)	3,2	2,9	38,2	456,9
Wskaźnik zatrudnienia (grupa wiekowa 15–64 lata; 2004)	54,6	47,2	51,7	63,1
Stopa bezrobocia (w %; 2004)	17,3	24,9	19,0	9,1
Zatrudnienie w rolnictwie (w % ogółu pracujących; 2002)	23,5	10,2	18,4	5,4
Zatrudnienie w przemyśle (w % ogółu pracujących; 2002)	27,2	32,8	28,6	25,9
Zatrudnienie w usługach (w % ogółu pracujących; 2002)	49,2	57,0	53,0	68,7
Wydatki na badania i rozwój (w % PKB; 2002)	0,87	0,45	0,59	1,92
Zatrudnienie w B+R (w % ogółu pracujących; 2003)	1,39	1,06	0,92	1,44
Zatrudnienie w B+R w gospodarce prywatnej (w % ogółu pracujących; 2003)	0,15	0,11	0,11	0,66
Ludność legitymująca się co najmniej świadectwem maturalnym (w % grupy wiekowej 25–59; 2004)	20,8	23,3	21,3	29,4
Zgłoszone patenty w Europejskim Urzędzie Patentowym (2003; na milion mieszkańców)	1,85	2,85	1,88	134,5
Zatrudnienie w dziedzinach zaawansowanych technologicznie (w % ogółu zatrudnionych; 2004)	4	6,14	4,89	6,85
Zatrudnienie w głównych technologiach (w % wszystkich pracujących; 2004)	0,27	0,41	0,5	1,2
Usługi oparte na wiedzy (w % ogółu pracujących; 2004)	22,95	26,72	24,3	33,1

Źródło: Eurostat, REGIO-Datenbank (data pobrania 25.1.2006).

Gospodarka Małopolski jest w znacznym stopniu uwarunkowana obecnością Krakowa jako metropolii usługowej i zarazem ośrodka akademickiego. Dla gospodarki tego miasta duże znaczenie ma także sektor bankowy, turystyka i usługi biznesowe. Oprócz tego znajdują się usługi o zróżnicowanej produktywności (hotele, restauracje, firmy z dziedziny IT i konsultingowe). W gospodarce miasta ważne miejsce zajmuje Huta Sendzimir, należąca obecnie do grupy Mittal. Jest to jedna z największych w Polsce hut o pełnym cyklu produkcyjnym. Do największych krakowskich szkół wyższych należą Uniwersytet Jagielloński, liczący 33 tys. studentów, Akademia Górniczo-Hutnicza im. S. Staszica (28,5 tys. studentów), Politechnika Krakowska im. T. Kościuszki (16 tys.). Od połowy lat 90. liczba studentów w województwie małopolskim podwoiła się z poniżej 100 tys. do ponad 170 tys.

studentów obecnie. To wyjaśnia, dlaczego intensywność badawcza, mierzona udziałem w PKB wydatków na badania i rozwój, zdecydowanie przewyższa poziom ogólnopolski (woj. małopolskie – 0,87%, Polska – 59%).

W ostatnich latach Kraków podjął próby stworzenia wizerunku miasta wyspecjalizowanego w dziedzinie wysokich technologii. Z tego powodu miasto to stało się miejscem lokalizacji największych polskich producentów komputerów, czwartego w Europie producenta kabli światłowodowych, centrum badawczo-rozwojowego Motoroli, najpopularniejszego w Polsce portalu internetowego, jak również najbardziej znanej rozgłośni radiowej. Mimo pomocy publicznej kierowanej do firm z zakresu IT, przedsiębiorstw chemicznych, w tym farmaceutycznych, a także nowoczesnych drukarni, udział naukochłonnych usług i rodzajów przemysłu ciągle kształtuje się poniżej poziomu przeciętnego w Polsce oraz Unii Europejskiej. Podobnie jest w przypadku kształtowania się PKB na osobę. Jednocześnie w rolnictwie utrzymuje się nadal relatywnie wysokie zatrudnienie.

12.3. CENTRALNIE KOORDYNOWANA DECENTRALIZACJA POLITYKI GOSPODARCZEJ – PRZYKŁAD DOLNEGO ŚLĄSKA I MAŁOPOLSKI

Decentralizacja państwa oraz tworzenie silnych województw to procesy długotrwałe, w których konstytuują się nowi aktorzy. Początkowo odkrywają oni nowe możliwości działania, następnie uczą się je wykorzystywać. Ze względu na długookresowy charakter tego procesu decentralizacja państwa polskiego i tworzenie silnych regionów gospodarczych z pewnością nie jest jeszcze zakończona⁸. Niemniej jednak w 17 lat po zmianie ustroju i 7 lat od czasu wprowadzenia reformy administracyjnej, a także po drugiej rundzie opracowywania regionalnych planów rozwojowych, podjęto próbę przyspieszenia procesów decentralizacji. Wychodzi się przy tym z założenia, że tworzenie polskich regionów może być interpretowane jako centralnie organizowana i koordynowana decentralizacja gospodarczych kompetencji.

Istotne znaczenie dla tego procesu miało powołanie do życia w roku 1999 nowych, regionalnych aktorów (zwłaszcza marszałka, urzędu marszałkowskiego, wojewody, urzędu wojewódzkiego). Aktorzy ci przystąpili do formułowania regionalnych planów rozwojowych w roku 2000 oraz 2005, tworzenia parków przemysłowych i technologicznych.

---

⁸ *The Making of regions in Post-Socialist Europe – the impact of Culture*, red. M. Tatur, Economic Structure and Institutions. Case Studies from Poland, Hungary, Romania and Ukraine, Vol. I and II. Wiesbaden: VS Verlag 2004.

12.4. REGIONALNE STRUKTURY RZĄDOWE

Centralnymi politycznymi aktorami regionalnymi są: demokratycznie wybrany marszałek oraz powołany przez prezesa Rady Ministrów – wojewoda. Urząd marszałkowski przewodzi demokratycznie wybranemu sejmikowi. Współpraca pomiędzy obydwoma systemami władzy nie zawsze przebiega bez perturbacji.

„Obecnie występuje do pewnego stopnia dwuwładza (...). Początkowe wyobrażenie odnośnie do relacji pomiędzy dwoma kluczowymi w województwie aktorami było takie, że wojewoda miał jedynie kontrolować, czy marszałek wszystkie swoje obowiązki wypełnia zgodnie z prawem. Jednakże reforma z roku 1999 nie całkiem poszła w tym kierunku. Główne kompetencje zostały dane marszałkowi, lecz ich część pozostawiono wojewodzie. Urzędy marszałkowskie dążyły zawsze aktywnie do tego, aby dokończyć rozpoczęte w 1999 r. reformy w taki sposób, by zarządzanie regionem odbywało się w sposób właściwy (...), podział kompetencji nie jest klarowny (...). To przeszkadza obu stronom. Nie chodzi tu o konflikt interpersonalny, tylko o konflikt wywołany prawem”. (Wywiad w ARR we Wrocławiu, 2.09.2004).

Na poziomie operacyjnym polityka regionalna opiera się przede wszystkim na Agencjach Rozwoju Regionalnego. Są to organizacje *non-profit*, które z reguły są związane z urzędami marszałkowskimi lub Agencją Rozwoju Przemysłu. Owe agencje tworzą splot rodzajów działalności, zależnych od rozmaitych szczebli decyzyjnych: europejskich, narodowych i regionalnych.

„Agencja X ma po pierwsze zadanie w zakresie doradztwa na rzecz publicznej administracji(...). Po drugie, jesteśmy przedstawicielem Państwowej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w zakresie wspierania małych i średnich przedsiębiorstw. W tym zakresie uczestniczymy w dystrybucji środków finansowych Unii Europejskiej. Trzecie zadanie to opieka nad zagranicznymi inwestorami. Angażujemy się w tę opiekę jako przedstawiciel Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIIZ). W tym kontekście pomagamy inwestorom w ich inwestycjach w województwie dolnośląskim. Po czwarte, na zlecenie inwestorów uczestniczymy czynnie w procesie inwestycyjnym. Zaczyna się to od poszukiwania środków finansowych, a kończy na przekazaniu kluczy”. (Wywiad w Agencji Rozwoju Regionalnego we Wrocławiu; 2.09.2004).

Jednakże na Dolnym Śląsku nie zawsze sprawnie przebiega współpraca pomiędzy czterema agencjami rozwoju regionalnego, wywodzącymi się z byłych województw. W regionie znajduje się łącznie 5 Agencji Rozwoju Regionalnego, które mimo różnych profili specjalizacji, w wielu dziedzinach ze sobą konkurują. Owa instytucjonalna różnorodność odzwierciedla gospodarczą i społeczną heterogeniczność regionu.

Z uwagi na finansowanie rozwoju regionalnego ze środków strukturalnych UE, w tym również przedakcesyjnych (przede wszystkich poprzez uczestnictwo w programach PHARE, ISPA i SAPARD), UE posiada istotny wpływ na decentralizację kompetencji decyzyjnych w urzędzie marszałkowskim.

„Na poziomie regionalnym fundusze UE stanowią bardzo ważny środek służący rozwojowi. Na tym właśnie poziomie opiera się Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. W ramach województwa zarządzają nim zarówno Urząd Marszałkowski, jak i Urząd Wojewódzki. W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego ma miejsce decyzyjna rola Urzędu Marszałkowskiego. Tutaj są zbierane wnioski i pierwszy raz oceniane. Jesteśmy kompetentni w zakresie tworzenia, kontroli i rozliczenia ostatecznych umów”. (Wywiad w Urzędzie Marszałkowskim Krakowa, 3.09.2004).

Można obstawać przy tym, że regionalizacja polskiej polityki gospodarczej jest w fazie początkowej. Decyzje o wykorzystaniu środków pomocowych w znacznej

mierze koncentrują się na poziomie państwowym. Kompetencje na poziomie regionalnym są dzielone pomiędzy urząd marszałkowski i urząd wojewódzki. Jak dotąd, nie wypracowano na Dolnym Śląsku żadnego jednolitego kierunku działań, mających na celu wsparcie dla gospodarki. Czegoś nowego można oczekiwać w ciągu kolejnych kilku lat po rekonstrukcji regionów. Planowana regionalizacja pomocy publicznej oraz rosnący wpływ urzędu marszałkowskiego przemawiają za tym, że coś w tej dziedzinie może ulec poprawie. Z dopiero co powstających regionów mogą powstać regionalne systemy innowacyjne. Podstawy instytucjonalne ku temu zostały stworzone w ostatnich latach.

12.5. REGIONALNE POLA POLITYKI

W tej części opracowania przedmiotem opisu jest polityka gospodarcza. W tym zakresie można wskazać różne jej obszary, po pierwsze, przyciąganie inwestorów zagranicznych, po drugie, wsparcie transferu technologii i wreszcie po trzecie, wspieranie regionalnych strategii w zakresie tworzenia gospodarki sieciowej, np. klastrów.

Przyciąganie inwestorów zagranicznych

Centralną pozycję w dziedzinie regionalnej pomocy gospodarczej zajmuje kwestia przyciągnięcia inwestorów zagranicznych. Pod tym względem szczególne sukcesy odniosło województwo dolnośląskie. Ważną podstawą tego sukcesu stanowią dobre połączenia komunikacyjne:

„Inwestorzy (...) myślą o dostępie do wielkich rynków (...). My obserwujemy, że droga transportowa z Drezna, przez Wrocław, Opole do Katowic, stanowi główną arterię, wzdłuż której następuje rozwój gospodarki. Drugim „korytarzem” rozwoju jest droga do Kłodzka i Kudowy, jak również trasa prowadząca do Pragi i Wiednia. To są dwie arterie, wzdłuż których rozkwitają miasta. Odwrotne zjawisko ma miejsce w przypadku Wałbrzycha i Jeleniej Góry”. (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, 31.08.2004).

Drugą ważną przyczyną przyciągnięcia zagranicznych zakładów produkcyjnych stanowią zasoby wykwalifikowanej siły roboczej:

„Poziom wykształcenia ludności w województwie dolnośląskim jest relatywnie wysoki. Dotyczy to zarówno Wrocławia, jak i całego regionu, dlatego dostęp do zasobów pracy wszędzie jest dobry. Studiować można nie tylko we Wrocławiu. Powstaje pytanie, czy te kwalifikacje odpowiadają inwestorom reprezentującym nowoczesne sektory gospodarki? Myślę, że na takie pytanie należy odpowiedzieć – „tak”. Tam, gdzie powstają naukochłonne inwestycje, tam potrzeba ludzi, dysponujących szeroką wiedzą i biegle władających językami obcymi. Takich ludzi można znaleźć w tym regionie. Gdy idzie o wykwalifikowanych robotników, to potrzeby w tym zakresie są pokrywane przez nasze szkoły zawodowe” (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, 31.08.2004).

Transfer technologii

Tworzenie gospodarki regionalnej opartej o wiedzę i innowacje powinno odbywać się poprzez wspieranie zakładania przedsiębiorstw i transfer technologii. W Mało-

polsce temu celowi służy Krakowski Park Technologiczny, a na Dolnym Śląsku – Dolnośląski Naukowo-Technologiczny Inkubator, utworzony na terenie budynku przedsiębiorstwa wysokiej technologii. Jednak ogólnie rzecz biorąc, współpraca pomiędzy uniwersytetem a przedsiębiorstwami jest jeszcze słabo rozwinięta.

Ważną rolę w zakresie transferu technologii odgrywa założone w 1995 r. Wrocławskie Centrum Transferu Technologii (WCTT). Centrum to jest usytuowane w Politechnice Wrocławskiej. Jest ono finansowane ze środków przedsiębiorstw państwowych i Unii Europejskiej. Jego zadania koncentrują się na edukacji w zakresie metod produkcji, organizacji, oferowaniu usług doradczych, wspieraniu inicjatyw w zakresie wdrażania systemów oraz transferu technologii.

„Jego zadaniem jest kojarzenie partnerów, tj. łączenie wokół różnych projektów uczestników reprezentujących środowisko uczelniane oraz przedsiębiorców. Centrum reklamuje rozmaite naukowe imprezy, jak również prowadzi szkolenia. Organizuje spotkania przedsiębiorców i przedstawia osiągnięcia, konkretne projekty badawcze o dużych walorach aplikacyjnych dla przemysłu (...). Politechnika Wrocławska szczególnie się wyróżnia, co jest zrozumiałe z uwagi na bardzo wysoką pozycję tej uczelni w rankingach uczelni technicznych w Polsce”. (Wywiad z władzami miasta Wrocławia, 30.08.2004).

Polityka klastrów

Tworzenie gospodarki regionalnej opartej na wiedzy i innowacjach może być wspierane poprzez silne powiązania pomiędzy regionalnymi przedsiębiorstwami a sferą badawczą. W badanych regionach nie jest jednak jeszcze dostrzegana konieczność prowadzenia odpowiedniej polityki w dziedzinie kreowania klastrów. Taka płynnie refleksja z odpowiedzi respondentów na pytanie, czy wiodące w regionie branże gospodarki są przedmiotem szczególnego wsparcia.

W praktyce mamy raczej do czynienia ze spontanicznym rozwojem określonych sektorów gospodarki. Inni rozmówcy dostrzegają wręcz uwstecznienie polityki w tym zakresie z powodu wzrostu zróżnicowania dolnośląskiej gospodarki. Niemniej jednak, niektórzy aktorzy życia publicznego usiłują wzmocnić powiązania pomiędzy podmiotami gospodarczymi i innymi reprezentantami środowiska regionalnego.

„Przyszły rozwój musi opierać się na specjalistycznych sieciach łączących określone instytucje. My próbujemy znaleźć jak najwięcej regionalnych partnerów dla wdrożenia nowej strategii rozwoju. Oni powinni pomóc nam zmodyfikować regionalną strategię rozwoju. Nasi partnerzy budują swoje własne substrategie, które nie zawsze są zharmonizowane z główną strategią. Mamy dziś do czynienia z syndromem „Wieży Babel”: każdy próbuje coś zrobić, ale poszczególne „klocki” nie składają się w jedną całość. Musimy to zmienić”. (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, 31.08.2004).

* * *

Od roku 1999 wprowadza się regionalizację wspierania gospodarki w zakresie tworzenia gospodarki innowacyjnej. Korzystny wpływ na to zjawisko wywarły przyjęte kryteria akcesji do Unii Europejskiej. Problematyka regionalna znajduje się w centrum zainteresowania europejskiej polityki gospodarczej, dlatego wspiera się finansowo rozwój regionalny. W latach 90. powstała infrastruktura instytucjonalna,

wspierająca rozwój regionalny. Należy w tej mierze docenić rolę Ministerstwa Gospodarki i Pracy, które poprzez Państwową Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych, agencje rozwoju regionalnego oraz PARP tworzyło ważne instrumenty w tym zakresie. Instrumenty te były wykorzystywane w specjalnych strefach ekonomicznych i parkach technologicznych.

Również utworzone w roku 1999 województwa rozwijały własną aktywność w tej dziedzinie. Jest to udokumentowane poprzez sukcesywne, nie pozbawione wprowadzie konfliktów, podnoszenie wartości pracy urzędów marszałkowskich i wojewódzkich. Pierwsze z wymienionych instytucji wprowadzały różne formy regionalnych dóbr, decydujących o konkurencyjności regionów, mianowicie ulgi i zwolnienia podatkowe, tereny inwestycyjne, budynki dla inwestorów. Należy też zauważyć wsparcie przepływu technologii i wymiany towarowej ze strony regionalnych instytucji koordynowanych przez urzędy centralne.

Powstaje jednak pytanie o możliwości dostępu do drugiej grupy dóbr wspierających rozwój regionalny. Jak w przyszłości osiągnąć mocniejszą regionalizację polityki innowacyjnej i doprowadzić do rozwoju regionalnych systemów innowacyjnych? Badania empiryczne nie przynoszą w tym względzie odpowiedzi. Ewolucja regionalnych strategii rozwoju nie jest jeszcze wystarczająco zaawansowana. Jednak w najbliższej przyszłości może to ulec zmianie. Poprzez włączanie w politykę regionalną podmiotów gospodarczych i instytucji regionalnych można wzmocnić innowacyjność nowo tworzonych zakładów produkcyjnych, a tym samym – ich przynależność do regionalnych struktur.

Inna kwestia to poprawa powiązań pomiędzy gospodarką a nauką. Takie powiązania powinny być kształtowane poprzez transfer technologii. Chodzi tu nie tyle o transfer kompetencji naukowych, co o kwestię aplikacji nauki do sfery praktycznej. W tej dziedzinie nie można przecenić roli tworzenia sieci powiązań, możliwości opracowania wspólnego regionalnego wzorca, definiowania fundamentalnych elementów rozwojowych wraz z powiązanymi z nimi zasobami, zapleczem badawczym, sferą edukacji i infrastrukturą techniczną.

Do tej pory takie podejście nie odgrywało znaczącej roli, gdyż przedsiębiorstwa regionalne były ze sobą rzadko powiązane. Jednakże może to ulec zmianie dzięki mocniejszemu oparciu przedsiębiorstw na procesach bazujących na wiedzy. Także regionalne instytucje uczestniczą coraz bardziej w powiązaniach sieciowych. Po spełnieniu tych warunków nowo tworzone regiony gospodarcze mogą osiągnąć swój pełny potencjał.

Posługując się ponownie metaforą piłki meczowej, można zaryzykować następujące stwierdzenie: jeszcze nie jest przesądzone, po której stronie siatki upadnie piłka. Zawsze jednak można wypowiedzieć się przeciw zcentralizowanej, zorientowanej branżowo polityce gospodarczej, a jak najwięcej optować za regionalną polityką gospodarczą i polityką innowacyjną. Tak jak w grze, nic nie jest jeszcze przesądzone. Jeszcze mogą odegrać ważną rolę polityka strukturalna UE wraz z regionalizacją polityki gospodarczej, realizowaną przez demokratycznie wybrane parlamenty regionalne.